

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: Toimeksiantonne 6.10.2021

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen muistio alueellisen epidemiatilanteen arvioinnista ja rajoitustoimien tarpeesta

Hybridistrategian viimeisimmässä päivityksessä todetaan, että epidemian torjuntatoimet ovat aikaisempaa rajatumpia niin kohteeltaan, sisällöltään, kestoaltaan kuin alueeltaan, ja ne kohdennetaan ja painotetaan rajoitettavan kohteen riskipotentiaalin mukaisesti. Tämä tarkoittaa myös, että suositusten ja rajoitusten perusteet ovat ensisijaisesti lääketieteellis-epidemiologisia ja sosiaaliset ja taloudelliset oheishaitat vähäisempiä ja rajattuja. Rajoitusten tulisi kohdella eri aloja riskipotentiaaliin nähden mahdollisimman yhdenvertaisesti.

Lisäksi strategian päivityksessä todetaan, että mikäli paikallisella tasolla syntyy tai uhkaa syntyä erityistilanne, jossa taudin laaja leviäminen väestöryhmien keskuudessa muodostaa ilmeisen riskin sille alttiiden ihmisten terveydelle ja kokonaisuhyvinvoinnille sekä välillisten vaikutustensa kautta laajemmille yhteiskunnallisille haitoille, on syytä ryhtyä **kohdennettuihin tehostettuihin toimenpiteisiin** tämän estämiseksi.

Strategiassa esitetään myös, että globaalin pandemian jatkuessa on perusteltua, että samalla kun alueellisista epidemiavaiheista luovutaan, ottaa uutena käyttöön valtakunnallinen hätäjarrumekanismi yllättävän ja erittäin vakavan epidemiatilanteen heikkenemisen varalle.

Edellä kuvatun perusteella THL toteaa, ettei hätäjarrumekanismiin käynnistämistä voida pitää perusteltuna ilman sitä edeltävää rajatumpien rajoitusten käyttöönottoa, ellei tilanne yllättäen ja erittäin vakavasti heikkene. THL toteaa, että nykyisessä epidemiatilanteessa on perusteltua hyödyntää ensisijaisesti rajattuja ja kohdennettuja rajoituksia. Hätäjarrumekanismiin käynnistäminen on perusteltua vasta sen jälkeen, kun kohdennettuja rajoituksia on suunnattu vähintäänkin korkean tartuntariskin tilaisuuksiin, joiden identifiomisessa voidaan hyödyntää laitoksen julkaisemaa riskipotentiaalin arviointitaulukkoa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että toimenpiteiden käytössä lasten asema ja lapsen edun ensijaisuuden periaate otetaan erityisesti huomioon siten, että tartuntojen estämiseksi tehtävät toimenpiteet vaikuttaisivat mahdollisimman vähän haitallisesti lapsiin. Tämä tarkoittaa sitä, että lasten kohdalla toimintoja rajoitetaan *vasta sen jälkeen* kun aikuisiin kohdistuneet toimet ovat riittävän seuranta-ajan jälkeen osoittautuneet riittämättömiksi hillitsemään vakavan sairastavuuden lisääntymistä. Lasten aktiviteettien rajoittamisen tulisikin tulla kyseeseen vain, jos tosiasiallisesti voidaan osoittaa niiden vähentävän vakavaa sairastavuutta.

Kohdennettujen rajoitusten käyttöönotto on perusteltua esimerkiksi tilanteessa, jossa taudin leviäminen alueella uhkaa terveydenhuollon kestävyttä. Uhan määrittämisessä voidaan hyödyntää kansallisia, esimerkiksi sairaanhoidon kuormitusta sekä kansallista että alueellista rokotuskattavuutta kuvastavia indikaattoreita, mutta myös edellisen strategiaversioon mukaisia indikaattoreita kuitenkin siten, että niiden käytössä huomioidaan alueen ja paikallisen tason erityispiirteet ja tartunnan jäljityksen tilannearvio.

Toimenpiteet kohdennettujen rajoitusten käyttöön otossa

Paikallisessa epidemiantorjunnassa kunnan tai tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavan kuntayhtymän merkitys ja rooli korostuvat verrattuna aikaisempaan. Operatiiviset vastuutasot kuvataan hybridistrategiassa seuraavasti:

1. Valtakunnallinen seuranta ja arviointi ja informaatio-ohjaus: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja sosiaali- ja terveysministeriö
2. Alueellinen seuranta ja yhteistyö: sairaanhoitopiiri ohjauksen, aluehallintovirasto yhteensovittamisen ja valvonnan osalta
3. Paikallinen perustyö ja tarvittaessa täsmärajoitukset: kunta, aluehallintovirasto

Tästä poikkeuksena ravitsemistoimintaa koskevista rajoituksesta päätetään sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

THL toteaa, että mikäli alueella tai paikallisesti katsotaan tarvetta ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoittamiseen, erityisesti alkoholimyyntiin keskittyvien liikkeiden rajoittamiseen, tulisi tästä ensisijaisesti tiedottaa valtioneuvostoa. Ottaen huomioon, että nämä liikkeet kuuluvat kansainvälisen tutkimustiedon perusteella kaikkein suurimman riskin ympäristöihin, niiden rajoittaminen tulisi kuulua ensisijaisiin toimiin, jolla vähennetään aikuisväetön korkean riskin kohtaamisia.

Kun koronapassi saadaan käyttöön, se mahdollistaa ravitsemusliikkeiden jopa rajoituksia turvallisemman toiminnan, koska entistä suurempi osa tartuntariskeistä korkean riskin ympäristöissä voidaan välttää.

THL toteaa lisäksi, että mikäli alueellisesti tai paikallisesti todetaan tilanne, jossa rajoitettujen rajoitustoimien käyttöönotto on perusteltua, on näiden suunnittelu syytä aloittaa mahdollisimman nopeasti. Toimivaltaisia viranomaisia tukevat ja ohjaavat näiden rajoitusten suunnittelemisessa ensisijaisesti alueelliset koronakoordinaatioryhmät. Tässä työssä voidaan hyödyntää THL:n rakentamaa riskipotentialin arviointitaulukkoa.